

BALSO SKAMBUČIŲ UŽBAIGIMO JUDRIOJO RYŠIO TINKLE SĄNAUDŲ APSKAIČIAVIMO PAAIŠKINIMAS IR SKAMBUČIŲ INICIJAVIMO SĄNAUDŲ SKAIČIAVIMO PRINCIPŲ PAAIŠKINIMAS

I. IŽANGA

Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos (toliau – Tarnyba) direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1515 „Dėl ūkio subjekto UAB „Bitė Lietuva“, turinčio didelę įtaką balso skambučių užbaigimo UAB „Bitė Lietuva“ viešajame judriojo telefono ryšio tinkle rinkoje“, Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1516 „Dėl ūkio subjekto UAB „Omnitel“, turinčio didelę įtaką balso skambučių užbaigimo UAB „Omnitel“ viešajame judriojo telefono ryšio tinkle rinkoje“, Tarnybos direktoriaus 2009 m. gruodžio 24 d. įsakymo Nr. 1V-1517 „Dėl ūkio subjekto UAB „Tele2“, turinčio didelę įtaką balso skambučių užbaigimo UAB „Tele2“ viešajame judriojo telefono ryšio tinkle rinkoje“ (toliau visi kartu – Įsakymai) 4.1 punkte yra nustatytos balso skambučių užbaigimo UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Omnitel“ ir UAB „Tele2“ viešuosiuose judriojo telefono ryšio tinkluose kainos, kurios galiojo iki 2012 m. gruodžio 31 d.

Įsakymų 4.2 punkte nustatyta, jog nuo dienos kai įsigalios Tarnybos sprendimas, kuriuo, atsižvelgiant į efektyvaus operatoriaus sąnaudas, apskaičiuotas pagal 2009 m. gegužės 7 d. Europos Komisijos Rekomendacijos 2009/396/EB dėl skambučių užbaigimo fiksuotojo ir judriojo ryšio tinkluose tarifų reguliavimo ES (OL 2009 L 124, p. 67) (toliau – Rekomendacija) reikalavimus, bus nustatytos skambučių užbaigimo atitinkamo ūkio subjekto viešajame judriojo telefono ryšio tinkle kainos, bet ne vėliau kaip nuo 2013 m. sausio 1 d. atitinkamas ūkio subjektas privalo užtikrinti, kad balso skambučių užbaigimo kainos, nepriklausomai nuo skambučių inicijavimo kilmės, neviršytų Tarnybos nustatytų balso skambučių užbaigimo atitinkamo ūkio subjekto viešajame judriojo telefono ryšio tinkle kainų. Rekomendacija reikalauja, jog reguliuojant skambučių užbaigimo kainas, šios kainos turi būti grįstos sąnaudomis, kurių paslaugų teikėjas išvengtų (nepatirtų), jei neteiktų skambučių užbaigimo paslaugų. Rekomendacija nurodo, jog šios sąnaudos turi būti apskaičiuotos atsižvelgiant į „iš apačios į viršų“ ilgo laikotarpio vidutinių padidėjimo sąnaudų (angl. *Bottom-Up Long Run Average Incremental Costs, BU-LRAIC*) (toliau – BU-LRAIC) modeliavimo principus. Tai reiškia, jog skambučių užbaigimo kainos turi būti grįstos BU-LRAIC sąnaudomis. Tarnyba 2012 m. vasario 15 d. pradėjo BU-LRAIC sąnaudų skaičiavimo darbus. BU-LRAIC sąnaudų skaičiavimo darbus vykdo UAB „Ernst & Young Baltic“. BU-LRAIC sąnaudų skaičiavimas susidarė iš kelių etapų: techninio technologinio ir ekonominio-vadybinio modelio (BU-LRAIC sąnaudų apskaičiavimo modelio) sukūrimo, vidutinės svertinės kapitalo kainos apskaičiavimo, investies duomenų surinkimo, investies duomenų suvedimo į BU-LRAIC sąnaudų apskaičiavimo modelį, BU-LRAIC sąnaudų apskaičiavimo. Tarnyba skelbia viešąją konsultaciją dėl BU-LRAIC sąnaudų skaičiavimų rezultatų.

II. BU-LRAIC SĄNAUDŲ SKAIČIAVIMO REZULTATAI

BU-LRAIC sąnaudos yra apskaičiuotos naudojant BU-LRAIC sąnaudų apskaitos modelį, sukurtą vadovaujantis Metodinėmis gairėmis ilgo laikotarpio vidutinėms padidėjimo sąnaudoms apskaičiuoti (BU-LRAIC) viešajame judriojo ryšio tinkle ir UAB „Ernst & Young Baltic“ žiniomis, atsižvelgiant į Efektyvaus viešojo judriojo ryšio tinklų operatorių vidutinę svertinę kapitalo kainą (WACC), UAB UAB „Bitė Lietuva“ 2012 m. kovo 9 d. raštu Nr. 5050-5, „Bitė Lietuva“ 2012 m. rugpjūčio 31 d. raštu Nr. 1400-42 pateiktą informaciją, UAB „Bitė Lietuva“ 2012 m. spalio 30 d. raštu Nr. 1400-61 pateiktą informaciją, UAB „Omnitel“ 2012 m. kovo 15 d. raštu Nr. 7600, UAB „Omnitel“ 2012 m. rugsėjo 17 d. pateiktą informaciją, UAB „Omnitel“ 2012 m. lapkričio 5 d. raštu Nr. 2300-3819 pateiktą informaciją, UAB „Tele2“ pateiktą informaciją, UAB „Ernst & Young Baltic“ ir Tarnybos informaciją.

Rekomendacijoje nurodyta, jog sąnaudų modelis turi būti grįstas efektyviomis technologijomis, todėl pagrindinis tinklas (angl. *Core Network*) galėtų būti grįstas naujos kartos

tinklų (angl. *Next Generation Network*) technologijomis. Rekomendacijoje nurodyta, jog judriojo ryšio tinklo prieigos tinklas (angl. *Access Network*) turi būti grįstas 2G ir 3G technologijomis. Rekomendacijoje taip pat nurodyta, jog sąnaudos turi būti vertinamos einamąja verte (angl. *Current Costs*). UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Omnitel“ ir UAB „Tele 2“ turi leidimus naudoti radijo dažnius (kanalus) steigti 2G, 3G ir LTE tinklus. Atsižvelgiant į tai, jog Lietuvoje 2G, 3G tinklai yra įsteigti ir plėtojami toliau, o LTE tinklai pradėti steigti neseniai arba bus pradėti steigti netolimoje ateityje, BU-LRAIC modeliu yra modeliuojamos 2G, 3G ir LTE technologijos. Tačiau LTE technologijos modeliuojamos esant tam tikroms prielaidoms (žr. toliau).

Siekiant apskaičiuoti individualių ūkio subjektų BU-LRAIC sąnaudas, iš operatorių, klausimynų pagalba, buvo renkama statistinė informacija apie paklausą, tinklo panaudojimą ir tinklo įrangos pajėgumus, finansinius duomenis. Klausimynų pagalba surinkta informacija buvo naudojama projektuoti tinklą, apskaičiuoti metines konkrečiau operatoriaus tinklo sąnaudas, apskaičiuoti modeliuojamų paslaugų BU-LRAIC sąnaudas.

UAB „Bitė Lietuva“ ir UAB „Omnitel“ klausimynų pagalba pateikė ne visą BU-LRAIC sąnaudoms apskaičiuoti būtiną informaciją. UAB „Tele2“ informacijos nepateikė. Dėl to, atliekant UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Omnitel“ ir UAB „Tele2“ BU-LRAIC sąnaudų skaičiavimus buvo naudota ne tik klausimynų pagalba surinkta informacija, bet UAB „Ernst & Young Baltic“ surinkta informacija bei Tarybos turima informacija.

Metodinėse gairėse ir BU-LRAIC modelyje yra numatytos kelios modeliavimo prielaidų pasirinkimo galimybės:

a) IP daugialypės terpės sistemos (angl. *IP multimedia sub-system, IMS*) modeliavimo galimybė. Modelis turi funkcionalumą modeliuoti LTE tinklą, kuriuo be duomenų perdavimo paslaugų, būtų teikiamos ir balso skambučių paslaugos. Parinkus prielaidą „Taip“, modeliuojama, jog balso paslaugos yra teikiamos LTE tinklu. Parinkus prielaidą „Ne“, modeliuojama, jog balso paslaugos naudojant LTE technologiją neteikiamos ir LTE technologija naudojama teikti tik duomenų perdavimo paslaugas. Atliekant skambučių užbaigimo sąnaudų modeliavimą, parenkama prielaida „Ne“, nes LTE tinklai pradėti steigti neseniai ir jie naudojami duomenų perdavimo paslaugoms teikti.

b) Galimybė tinklų sujungimo sąnaudas įskaičiuoti į skambučių užbaigimo paslaugas. Parinkus prielaidą „Taip“, įrangos, kurią reikia operatoriui įdiegti tam, kad sujungti savo tinklą su kitais operatoriais, sąnaudos yra įtraukiamos į skambučių užbaigimo sąnaudas. Pasirinkus prielaidą „Ne“, įrangos, kurią reikia operatoriui įdiegti tam, kad sujungti savo tinklą su kitais operatoriais, sąnaudos nėra įtraukiamos į skambučių užbaigimo sąnaudas. Pastaroji prielaida leidžia apskaičiuoti sąnaudas atsižvelgiant į šiuo metu galiojančią tinklų sujungimo sąnaudų padengimo mechanizmą. Atliekant skaičiavimus parenkama prielaida „Ne“.

c) Sąnaudas galima modeliuoti 10 metų laikotarpiu nuo 2010 iki 2020 metų.

d) Metines sąnaudas galima apskaičiuoti trimis būdais: tiesiogiai proporcingo nusidėvėjimo metodu, anuiteto metodu, indeksuoto nusidėvėjimo metodu. Šie metodai skirtingai vertina ilgalaikio turto nusidėvėjimo ir investicijų grąžos vertes konkrečiu analizuojamu laikotarpiu. Metodų trumpas aprašymas pateikiamas 1 lentelėje.

Lentelė 1. Metinių sąnaudų apskaičiavimo alternatyvos.

Metodas	Tiesiogiai proporcingo nusidėvėjimo metodas	Anuiteto metodas	Indeksuoto anuiteto metodas
Metodo trumpas aprašymas	Investicijos yra nudėvimos per investicijų naudingo tarnavimo laikotarpį. Metinės sąnaudos susideda iš metinio nusidėvėjimo ir investicijų grąžos, apskaičiuotos kaip ilgalaikio turto likutinės vertės ir vidutinės svertinės kapitalo kainos sandauga. Laikotarpio pradžioje sąnaudos yra didesnės nei vėlesniais laikotarpiais nes investicijų grąža skaičiuojama nuo didelės ilgalaikio turto vertės.	Metodas užtikrina, jog metiniai sąnaudų, susijusių su ilgalaikiu turtu ir investicijų grąža, dydžiai analizuojamu laikotarpiu nekis. Kiekvienais metais kis investicijų sumos atgavimo („nusidėvėjimo“) ir investicijų grąžos proporcijos.	Metodas veikia taip pat kaip ir anuiteto metodas, tačiau papildomai įvertina investicijų kainų pokyčių įtaką metinėms sąnaudoms.

2-4 lentelėse yra pateiktos UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Omnitel“ ir UAB „Tele 2“ BU-LRAIC sąnaudos, kurios buvo apskaičiuotos derinant aukščiau aprašytas prielaidas.

Lentelė 2. Skambučių užbaigimo UAB „Bitė Lietuva“ viešojo judriojo ryšio tinke BU-LRAIC sąnaudos

IMS vertinamas:	Ne											
PoI sąnaudos įskaičiuojamos į užbaigimo kainą:	Ne											
Metinių sąnaudų vertinimo metodas:	Metai:	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
-tiesiogiai proporcingas nusidėvėjimas	sąnaudos, ct/min.	1,2523	1,2212	1,2999	1,2702	1,1820	1,1454	1,2048	1,1496	1,1496	1,1496	1,1496
-anuiteto	sąnaudos, ct/min.	1,6072	1,5583	1,6845	1,6565	1,5200	1,4761	1,5445	1,4745	1,4745	1,4745	1,4745
-indeksuoto anuiteto	sąnaudos, ct/min.	1,3910	1,3574	1,4404	1,4034	1,3088	1,2662	1,3329	1,2707	1,2707	1,2707	1,2707

Lentelė 3. Skambučių užbaigimo UAB „Omnitel“ viešojo judriojo ryšio tinke BU-LRAIC sąnaudos

IMS vertinamas:	Ne											
PoI sąnaudos įskaičiuojamos į užbaigimo kainą:	Ne											
Metinių sąnaudų vertinimo metodas:	Metai:	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
-tiesiogiai proporcingas nusidėvėjimas	sąnaudos, ct/min.	1,8038	1,8636	1,7312	1,6526	1,3451	1,4111	1,4495	1,4495	1,4495	1,4495	1,4495
-anuiteto	sąnaudos, ct/min.	2,3267	2,3812	2,2319	2,1255	1,6937	1,7919	1,8512	1,8512	1,8512	1,8512	1,8512
-indeksuoto anuiteto	sąnaudos, ct/min.	1,9936	2,0581	1,9113	1,8235	1,4910	1,5573	1,5958	1,5958	1,5958	1,5958	1,5958

Lentelė 4. Skambučių užbaigimo UAB „Tele2“ viešojo judriojo ryšio tinke BU-LRAIC sąnaudos

IMS vertinamas:	Ne											
POI sąnaudos įskaičiuojamos į užbaigimo kainą:	Ne											
Metinių sąnaudų vertinimo metodas:	Metai:	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
-tiesiogiai proporcingas nusidėvėjimas	sąnaudos, ct/min.	1,3317	1,3848	1,3517	1,3094	1,2450	1,2298	1,1910	1,1910	1,1941	1,1941	1,1941
-anuiteto	sąnaudos, ct/min.	1,7546	1,8253	1,7897	1,7182	1,6213	1,5979	1,5451	1,5451	1,5507	1,5507	1,5507
-indeksuoto anuiteto	sąnaudos, ct/min.	1,4723	1,5250	1,4877	1,4435	1,3734	1,3577	1,3141	1,3141	1,3175	1,3175	1,3175

Lentelė 5. Skambučių užbaigimo viešojo judriojo ryšio tinke BU-LRAIC sąnaudų palyginimas tarp operatorių

Lyginami operatoriai	Metai	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
UAB „Bitė Lietuva“ - UAB „Omnitel“	skirtumas, ct/min.	-0,6026	-0,7007	-0,4709	-0,4201	-0,1822	-0,2911	-0,2629	-0,3251	-0,3251	-0,3251	-0,3251
UAB „Tele2“ - UAB „Omnitel“	skirtumas, ct/min.	-0,5213	-0,5331	-0,4236	-0,3800	-0,1176	-0,1996	-0,2817	-0,2817	-0,2783	-0,2783	-0,2783
UAB „Bitė Lietuva“ - UAB „Omnitel“	skirtumas, proc.	-43,32	-51,62	-32,69	-29,93	-13,92	-22,99	-19,72	-25,58	-25,58	-25,58	-25,58
UAB „Tele2“ - UAB „Omnitel“	skirtumas, proc.	-26,15	-25,90	-22,16	-20,84	-7,89	-12,82	-17,65	-17,65	-17,44	-17,44	-17,44

Lentelė 6. Skambučių užbaigimo UAB „Omnitel“ viešajame judriojo ryšio tinkle BU-LRAIC sąnaudos, kintant paslaugos paklausai, ct/min.

Skambučių užbaigimo paklausos augimas	2010*	2011*	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Sąnaudos, apskaičiuotos BU-LRAIC modeliu.	1,9936	2,0581	1,9113	1,8235	1,4910	1,5573	1,5958	1,5958	1,5958	1,5958	1,5958
Augimo dydis, 1 proc.	1,9936	2,0581	1,9309	1,8379	1,4680	1,5060	1,6015	1,6015	1,6015	1,6015	1,6015
Augimo dydis, 5 proc.	1,9936	2,0581	1,9498	1,8557	1,4992	1,5253	1,5402	1,5402	1,5402	1,5402	1,5402
Augimo dydis, 10 proc.	1,9936	2,0581	1,9124	1,9236	1,4482	1,4863	1,5322	1,5322	1,5322	1,5322	1,5322
Augimo dydis, 20 proc.	1,9936	2,0581	1,8618	1,8062	1,4694	1,5640	1,6088	1,6088	1,6088	1,6088	1,6088
Augimo dydis, -1 proc.	1,9936	2,0581	1,9367	1,8523	1,4220	1,5798	1,6172	1,6172	1,6172	1,6172	1,6172
Augimo dydis, -5 proc.	1,9936	2,0581	1,9915	1,8706	1,4096	1,6074	1,6835	1,7101	1,7409	1,6611	1,6638
Mažiausia kaina	1,9936	2,0581	1,8618	1,8062	1,4096	1,4863	1,5322	1,5322	1,5322	1,5322	1,5322
Didžiausia kaina	1,9936	2,0581	1,9915	1,9236	1,4992	1,6074	1,6835	1,7101	1,7409	1,6611	1,6638
Skirtumas tarp mažiausios ir didžiausios kainos, ct	0,00	0,00	-0,1297	-0,1174	-0,0896	-0,1212	-0,1513	-0,1778	-0,2087	-0,1289	-0,1316
Skirtumas tarp mažiausios ir didžiausios kainos, proc.	0,00	0,00	-6,51	-6,10	-5,98	-7,54	-8,99	-10,40	-11,99	-7,76	-7,91
Paaiškinimai: * atliekant skaičiavimus, buvo daroma prielaida, jog paklausa kis nuo 2012 m., nes nuo šių metų tikslūs paklausos duomenys dar nėra žinomi.											

III. BALSU SKAMBUČIŲ UŽBAIGIMO SĄNAUDŲ NUSTATYMAS

Kaip matyti iš 2-4 lentelėse pateiktos informacijos, esant skirtingoms prielaidoms, bei imant skirtingus metus apskaičiuotos sąnaudos skiriasi. Iš kelių alternatyvų reikia išrinkti skambučių užbaigimo sąnaudas, kurių pagrindu bus nustatyta kaina.

Rekomendacijos 1 punkte nurodyta, jog skambučių užbaigimo kainos turi būti simetrinės. Tai reiškia, jog skambučių užbaigimo UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Omnitel“, UAB „Tele2“ viešuosiuose judriojo telefono ryšio tinkluose kainos turi būti vienodos. Rekomendacijos 9 punkte nurodyta, jog kainų skirtumai turi būti grindžiami objektyviais, nuo operatorių nepriklausančiais sąnaudų skirtumais. Rekomendacijoje toliau nurodoma, jog tokie skirtumai gali susidaryti dėl netolygaus radijo dažnių paskirstymo. UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Omnitel“, UAB „Tele2“ turi vienodus radijo dažnių išteklius, todėl skirtumai tarp operatorių sąnaudų priklauso tik nuo pačių operatorių. Šiuo metu UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Omnitel“, UAB „Tele2“ galioja vienoda skambučių užbaigimo atitinkamuose judriojo telefono ryšio tinkluose kaina. Atsižvelgiant į Rekomendacijos reikalavimus bei šiuo metu galiojančią praktiką, turi būti nustatyta viena skambučių užbaigimo atitinkamuose judriojo telefono ryšio tinkluose kaina.

Kaip matyti iš 2-4 lentelėse pateiktos informacijos, skirtingas metinių sąnaudų įvertinimas, sąlygoja skirtingas sąnaudas. Metodinėse gairėse nurodyta (žr. 11.1 skyrių), jog tinkamiausias sąnaudų vertinimo metodas, kuris būtų artimas Rekomendacijoje minimam ekonominio nusidėvėjimo metodui, yra indeksuoto anuiteto metodas. Dėl to Tarnyba, nustatydamas skambučių užbaigimo kainas, remsis sąnaudomis, apskaičiuotomis taikant indeksuoto anuiteto metodą.

Iš 2-4 lentelėse pateiktos informacijos taip pat matyti, jog UAB „Omnitel“ skambučių užbaigimo vienos minutės sąnaudos yra didžiausios. 5 lentelėje yra pateiktas trijų operatorių skambučių užbaigimo sąnaudų, apskaičiuotų taikant indeksuoto anuiteto metinių sąnaudų įvertinimo metodą, palyginimas. Kaip matyti iš 5 lentelėje pateiktos informacijos, skirtumai tarp operatorių sąnaudų yra dideli. Sąnaudų skirtumai kinta nuo 7,89 proc. iki 51,62 proc. Taigi, esant dideliems sąnaudų skirtumams, bei turint informaciją apie 10 metų laikotarpio sąnaudas, egzistuoja daug metodų kaip galima nustatyti skambučių užbaigimo kainą: atsižvelgiant į mažiausias BU-LRAIC sąnaudas, atsižvelgiant į didžiausias BU-LRAIC sąnaudas, atsižvelgiant į BU-LRAIC sąnaudas, apskaičiuotas kaip mediana, atsižvelgiant į visų apskaičiuotų BU-LRAIC sąnaudų vidurkį, ir kiti išvestiniai būdai.

Kainos nustatymas išvedant visų apskaičiuotų BU-LRAIC sąnaudų vidurkį yra atmestinas, nes ši kaina būtų išvestinis dydis iš gautų rezultatų, kuris nebūtų pagrįstas atitinkamu BU-LRAIC modeliu, t.y. nebūtų paremtas realiai veikiančio ūko subjekto veiklos modeliu.

Reguliuojamų paslaugų kainų nustatymas atsižvelgiant į mažiausias sąnaudas yra atmestinas taip pat. Kaina, pagrįsta mažiausiomis sąnaudomis, operatoriui, patiriančiam didžiausias sąnaudas, neleis padengti patiriamų sąnaudų, o operatoriui, patiriančiam mažiausias sąnaudas, ribos galimybę padengti faktiškai patiriamas sąnaudas tuo atveju, jei pasirinktas verslo modelis pareikalaus papildomų investicijų (arba pasirinkto veiklos modelio peržiūrėjimo) ir tai sąlygotų sąnaudų padidėjimą.

Kaina, pagrįsta didžiausiomis sąnaudomis, būtų nepagrįsta kompensacija operatoriui, patiriančiam didžiausias sąnaudas, už jo mažesnę efektyvumą, nes rinkoje veikia rinkos dalyviai, kurie paslaugas gali suteikti pigiau, o operatoriui, patiriančiam mažiausias sąnaudas suteiktų perteklinę naudą, kuri galėtų būti panaudota iškraipyti konkurenciją teikiant kitas paslaugas (pavyzdžiui, pelnu iš didmeninių paslaugų subsidijuoti grobuoniškas kainas mažmeninėje rinkoje). Tačiau BU-LRAIC sąnaudos yra apskaičiuotos taikant Rekomendacijos metodiką, todėl netgi didžiausias BU-LRAIC sąnaudas duodantis operatoriaus modelis yra pagrįstas efektyvios veiklos modeliavimu. Reguliavimo tikslais, kainų ribas nustatčius atsižvelgiant į didžiausias sumodeliuotas individualaus operatoriaus BU-LRAIC sąnaudas, už šį operatorių efektyviau sugebantys dirbti operatoriai gaus premiją už didesnę efektyvumą, todėl reguliavimo tikslas – skatinti efektyvumą bus irgi įgyvendinamas.

3 lentelėje yra pateikta UAB „Omnitel“ 10 metų BU-LRAIC sąnaudų dinamika. Sąnaudos nuo 1,9936 ct/min. (2010 metais) padidėjo iki 2,0581 ct/min. (2011 metais), o po to mažėjo iki 1,4010, ct/min. (2014 metais), vėliau padidėjo iki 1,5958 ct/min. (2016 metais).

Siekdama įvertinti kiek sąnaudos yra jautrios paklausos pokyčiams, Tarnyba atliko sąnaudų jautrumo analizę, kurios metu buvo keičiama skambučių užbaigimo paklausa, o kitos sąlygos keičiamos nebuvo. Atliktos analizės rezultatai pateikti 6 lentelėje. Iš 6 lentelėje pateiktos informacijos matyti, jog kintant paslaugos paklausai, o kitoms sąlygoms esant vienodoms, skambučių užbaigimo padidėjimo sąnaudų variacija yra didelė. Sąnaudos kinta nuo mažiausios 1,4096 ct/min. reikšmės iki didžiausios 2,0581 ct/min. reikšmės. Skirtumas tarp dviejų kraštutinių reikšmių yra 0,6485 ct/min. arba 46 proc. Ateities prognozė daug metų į priekį sukuria tam tikrą neapibrėžtumą arba netikrumą ir prognozė gali neatitikti faktinės situacijos ateityje. Taip pat yra tikimybė, jog paslaugų paklausos kombinacija, kuri įvyko arba buvo pasiekta praeityje, gali pasikartoti ateityje. Vertinant faktinę paslaugų paklausą, gali būti apskaičiuotos kitokios sąnaudos, nei remiantis prognozuota paklausa. Atsižvelgiant į tai, jog skaičiavimų rezultatai yra jautrūs paklausai, Tarnybos nuomone, nustatant skambučių užbaigimo kainą, tikslinga naudoti didžiausią skambučių užbaigimo grynųjų BU-LRAIC sąnaudų reikšmę. Didžiausia skambučių užbaigimo grynųjų BU-LRAIC sąnaudų reikšmė, atsižvelgiant į modelyje naudojamą paklausą yra 2,0581 ct/min.

BU-LRAIC modeliu yra skaičiuojamos grynosios skambučių užbaigimo paslaugos sąnaudos. Modeliu išsamiai yra skaičiuojamos su tinklo kūrimu (investicijomis) susijusios sąnaudos, o tinklo palaikymo ir priežiūros sąnaudos yra vertinamos priedais tokioms sąnaudoms padengti. Tačiau ir priedai sąnaudoms padengti gali netiksliai įvertinti specifines su skambučių užbaigimu susijusias sąnaudas. Tarnyba neturi valdymo apskaitos informacijos apie judriojo telefono ryšio paslaugų teikėjų skambučių užbaigimo sąnaudas. Tačiau Tarnyba turi informaciją apie TEO LT, AB skambučių užbaigimo paslaugų sąnaudas, apskaičiuotas remiantis sąnaudų apskaitos pagal veiklas (angl. *Activity Based Costing*) principais¹. Siekdama įvertinti specifines skambučių užbaigimo sąnaudas, Tarnyba atliko TEO LT, AB 2011 m.² skambučių užbaigimo sąnaudų, analizę. Analizės metu buvo vertinta sąnaudų struktūra ir kokios sąnaudos yra modeliuojamos BU-LRAIC modelyje. Iš TEO LT, AB apskaičiuotų sąnaudų eliminavus ilgalaikio turto nusidėvėjimą, investicijų grąžą, bendrąsias sąnaudas, numerio išlaikymo sąnaudas ir gautą sumą padalinus iš per 2011 metus suteiktų paslaugų kiekio (užbaigtų minučių), buvo apskaičiuotos su skambučių užbaigimu susijusios specifinės sąnaudos – pajamų valdymas, atsiskaitymų administravimas, paslaugų pardavimų administravimas ir panašiai – kurių dydis yra 0,21 ct/min. Atsižvelgiant į tai, jog TEO LT, AB, UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Omnitel“ ir UAB „Tele2“ teikia mažmenines balso skambučių paslaugas ir fiksuoto ryšio paslaugų teikėjai konkuruoja su judriojo ryšio paslaugų teikėjais, kas skatina efektyvinti veiklą, darytina išvada, jog fiksuoto telefono ryšio operatorių ir judriojo telefono ryšio operatorių skambučių užbaigimo specifinės sąnaudos turėtų būti panašios.

Atsižvelgiant į aukščiau išdėstytą, Tarnybos nuomone, skambučių užbaigimo BU-LRAIC sąnaudos turėtų susidėti iš dviejų dalių: grynųjų BU-LRAIC sąnaudų – 2,0581 ct/min. ir specifinių skambučių užbaigimo sąnaudų, kurios nėra tinkamai įvertintos BU-LRAIC modeliu – 0,21 ct/min. Bendra minėtų sąnaudų suma būtų 2,0581 ct/min. + 0,2100 ct/min.=2,2681 ct/min. arba 0,0227 Lt/min. Tarnybos nuomone, skambučių užbaigimo judriojo telefono ryšio tinkle kainos turėtų būti nustatytos atsižvelgiant į 0,0227 Lt/min. sąnaudas.

Įsakymų 4.1 punkte yra nustatytos dvi skambučių užbaigimo UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Omnitel“ ir UAB „Tele 2“ viešuosiuose judriojo telefono ryšio tinkluose kainodaros galimybės: 1) kainos jų nediferencijuojant į kainas piko ir nepiko laiku ir 2) kainos jas diferencijuojant į kainas piko ir nepiko laiku. Įsakymuose buvo palikta laisvė ūkio subjektams pasirinkti konkretų kainodaros variantą. UAB „Bitė Lietuva“, UAB „Omnitel“ ir UAB „Tele 2“ skambučių užbaigimo savo viešuosiuose judriojo telefono ryšio tinkluose kainas diferencijuoja į kainas piko ir ne piko

¹ Sąnaudos yra apskaičiuotų remiantis Sąnaudų apskaitos pagal pilnai paskirstytų sąnaudų metodą taisyklės, patvirtintas Tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 28 d. įsakymu Nr. 1V-1164 (Žin., 2006, Nr. 2-45, Nr. 70-2606; 2011, Nr. 45-2146). Informaciją apie sąnaudas TEO LT, AB pateikia Tarnybai vykdydamas sąnaudų apskaitos įpareigojimus, nustatytus atitinkamose rinkose.

² Ši informacija yra paskutinė Tarnybos turima informacija. Nauja informacija bus žinoma 2013 m. birželio 1 d.

laiku. Tačiau pastebima tendencija, kad vis daugiau mažmeninių balso skambučių paslaugų yra siūloma už fiksuotą mokestį arba kainos nėra diferencijuojamos pagal piko ir ne piko laiką. Be to, absoliučiu dydžiu mažėjant skambučių užbaigimo kainoms, skirtumas tarp piko ir ne piko laiko kainų tampa vis mažiau reikšminga priemone tam, kad tinklo operatorius, siekdamas efektyvaus tinklo panaudojimo, galėtų naudoti tokią kainų diferenciaciją tolygiau paskirstyti tinklo apkrovas. Tarnyba, atsižvelgdama į pokalbių apmokestinimo skirtumus teikiant didmenines ir mažmenines paslaugas, bei siekdama sudaryti sąlygas efektyviai konkurencijai teikiant mažmenines balso skambučių paslaugas, mano, jog tikslinga nustatyti vieną užmokestį už skambučių užbaigimą, kuris galiotų visą parą. To pasėkoje skambučių užbaigimo kainos nebūtų diferencijuojamos į kainą piko laiku ir kainą ne piko laiku. Toks kainų reguliavimas sutaptų ir su skambučių užbaigimo judriojo telefono ryšio tinkluose kainų reguliavimu kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse, kur kainos nėra diferencijuojamos į kainas piko laiku ir nepiko laiku³. Atsižvelgiant į išdėstytą, nustatant skambučių užbaigimo kainas, yra vertinamos tik vidutinės skambučių užbaigimo sąnaudos. Sąnaudos piko ir ne piko laiku, nėra vertinamos.

IV. SKAMBUČIŲ INICIJAVIMO SĄNAUDŲ SKAIČIAVIMO PRINCIPŲ PAAIŠKINIMAS

Skaičiuojant skambučių užbaigimo sąnaudas pagal Rekomendacijos reikalavimus, į paslaugos savikainą galima įtraukti tik tas sąnaudas, kurių operatorius išvengtų, jei paslaugos neteiktų. Dėl to bendrai naudojamų veiklų sąnaudos ir bendrosios sąnaudos, kurios yra įtraukiamos į paslaugos savikainą, sąnaudas modeliuojant LRAIC+ ir LRAIC++ metodu, negali būti įtrauktos į paslaugos savikainą, modeliuojant paslaugos „grynąsias“ LRAIC sąnaudas. Šiuo metu reguliuojamų skambučių inicijavimo ir skambučių užbaigimo paslaugų kainos yra vienodos. Skambučių užbaigimo paslaugas teikiant kainomis, kurios būtų nustatytos atsižvelgiant į „grynąsias“ LRAIC sąnaudas, o skambučių inicijavimo paslaugas teikiant kainomis, nustatytomis atsižvelgiant į LRAIC+/LRAIC++, bendrai naudojamų veiklų sąnaudų ir bendrosios sąnaudų skirtumą tarp skambučių užbaigimo paslaugų LRAIC+/LRAIC++ sąnaudų ir „grynųjų“ LRAIC skambučių užbaigimo paslaugų sąnaudų, turėtų pasidengti operatorius, teikiantis skambučių užbaigimo paslaugas. Tarnyba, siekdama sudaryti vienodas sąlygas konkuruoti teikiant mažmenines balso skambučių paslaugas reguliuojamam operatoriui ir paslaugų teikėjui, kuris perka skambučių inicijavimo paslaugas, mano, jog dalį bendrai naudojamų veiklų sąnaudų ir bendrųjų sąnaudų, kurios nėra padengiamos „grynosiomis“ LRAIC sąnaudomis, tikslinga perkelti į skambučių inicijavimo paslaugos kainą. Remiantis šiuo principu, bendrai naudojamų veiklų sąnaudos ir bendrosios sąnaudos, kurios nėra padengiamos „grynosiomis“ LRAIC sąnaudomis, būtų išdalintos visiems reguliuojamo operatoriaus tinkle inicijuotiems skambučiams (tiek tinkle inicijuotiems skambučiams, tiek didmeninėms inicijavimo paslaugoms). Tokiu būdu didmeninė inicijavimo paslaugos savikaina susidarytų iš LRAIC+/LRAIC++ sąnaudų ir dalies bendrai naudojamų veiklų sąnaudų ir bendrųjų sąnaudų, kurios nėra padengiamos „grynosiomis“ LRAIC sąnaudomis.

Parengė

Elektroninių ryšių departamento Kainų priežiūros skyrius

---

³ Vadovaujantis BEREC ataskaitoje „*TR Benchmark snapshot (as of January 2012). Integrated report on MTR, SMS TR and FTR*“ (BoR (12) 56) pateikta informacija, be Lietuvos, tik Airija, Bulgarija ir Liuksemburgas taiko diferencijuotas skambučių užbaigimo judriojo ryšio tinkluose kainas – kitos šalys taiko vieną kainą visą parą.